

Marian Gorynia

marian.gorynia@ue.poznan.pl www.mariangorynia.pl

<https://www.facebook.com/marian.gorynia>

<https://www.linkedin.com/in/marian-gorynia-18258a25/>

<https://twitter.com/MGorynia>

Przesłanki modyfikacji wybranych koncepcji ekonomicznych na skutek pandemii COVID-19

LEKTORIUM

17 MAJA 2021

UNIWERSYTET EKONOMICZNY
W POZNANIU

Uwagi wstępne

- **Percepcja pandemii COVID-19 – zaskoczenie, przerażenie, zagrożenie, nieznany potencjalny rozmiar konsekwencji, czas trwania – niepewność a ryzyko**
- **Rozbieżne sądy na temat pochodzenia koronawirusa**
- **Odrzucenie postawy koronawirusowego negacjonizmu**
- **Jak poradzić sobie z koronawirusem? – podejście naukowca**
- **Koronawirus niejeden ma wymiar – interdyscyplinarność**
- **Systemizm, złożoność, całościowość**
- **Preferencja dla podejścia całościowego kosztem głębokości ujęcia i szczegółów analizy – akcent na kilku wybranych aspektach**

Przesłanki modyfikacji wybranych koncepcji ekonomicznych na skutek pandemii COVID-19

- **Gospodarka Narodowa marzec 2021**
- **Autorzy: Piotr Banaszyk, Przemysław Deszczyński, Marian Gorynia, Krzysztof Malaga**
- **Autorzy artykułu stawiają tezę o potrzebie modyfikacji sposobu uprawiania nauk ekonomicznych (NE) w aspektach ontologicznym, epistemologicznym i metodologicznym.**
- **Wynika ona z oddziaływania splotu czynników, jakie ujawniły się jeszcze w okresie przedpandemicznym, dla których COVID-19 może być okolicznością dopełniającą, wzmacniającą, a na-wet wręcz bezpośrednio przesądzającą o zmianie.**
- **Za cel artykułu przyjęto autorskie odniesienie się do tezy o potrzebie modyfikacji obowiązującego głównego paradygmatu nauk ekonomicznych (NE). Chodzi tutaj o tzw. ekonomię głównego nurtu i wszelkie jej konsekwencje promieniujące na całe NE.**

Przesłanki modyfikacji wybranych koncepcji ekonomicznych na skutek pandemii COVID-19

- Jako przedmiot rozważań mających zilustrować postawioną tezę wybrano kilka przykładowych zagadnień, tematów, teorii, koncepcji, modeli współczesnych nauk ekonomicznych.
- Wybór nie jest przesądzony i zamknięty. Zbiór podjętych problemów można rozszerzać, na co autorzy zresztą liczą.
- Dokonany wybór nie jest woluntarystyczny, ani przypadkowy, gdyż nawiązuje do zainteresowań naukowych czwórki autorów, reprezentujących dość odległe specjalizacje szczegółowe w ramach NE. Zauważalna heterogeniczność przyjętych egzemplifikacji ma zachęcić szerokie grono naukowców reprezentujących NE do poszerzania zakresu zagadnień wymagających zmiany podejścia badawczego.
- Są to: homo oeconomicus, sprawność biznesowa, globalny łańcuch dostaw, konkurencyjność międzynarodowa, równowaga ekonomiczna, istota i pomiar bogactwa narodowego, globalizacja oraz ekonomia rozwoju.
- Generalnie rzecz ujmując, chodzi o udzielenie odpowiedzi na pytanie, co miałyby się zmienić w NE odnośnie do każdej z wymienionych kwestii.

Przesłanki modyfikacji wybranych koncepcji ekonomicznych na skutek pandemii COVID-19

- W sferze realnej gospodarki światowej i poszczególnych gospodarek narodowych skumulowało się wiele czynników przemawiających za zmianą.
- Autorzy mają świadomość, że nie piszą o tym ani jako pierwsi, ani jako jedyni.
- Dokonanie zmiany wymaga większej niż dotychczas determinacji i uporu. Pandemia COVID-19 wydaje się być tym czynnikiem krytycznym, który jawi się jako czynnik bezpośrednio przesądzający o potrzebie nadejścia zmiany.
- Pandemia nie jest wyłączną determinantą postulowanych przewartościowań, lecz jest najnowszym czynnikiem wśród wielu innych i spowalniając procesy społeczno-gospodarcze skłania do refleksji oraz daje czas do namysłu i podjęcia działań.
- Zmiana realnego świata wymaga wielu działań we wszystkich praktycznie sferach aktywności ludzkiej oraz na różnych poziomach, a także włączenia w nią sfery nauki i edukacji. Innymi słowy powinna ona dotyczyć także modyfikacji koncepcji wypracowanych przez naukę.

Przesłanki modyfikacji wybranych koncepcji ekonomicznych na skutek pandemii COVID-19

Ogólne ramy zmodyfikowanego programu badawczego NE mogłyby stanowić następujące pytania badawcze:

- Co się zmieniło, zmienia się i zmieni w realnym świecie ujmowanym w danym zagadnieniu (ontologia) zarówno w okresie poprzedzającym, w czasie pandemii COVID-19, jak i w okresie postcovid?
- Co się zmieniło się, zmienia się i zmieni w naszym poznawaniu tego świata, co jest ważne i możliwe do zbadania z poznawczego punktu widzenia (epistemologia) zarówno w okresie poprzedzającym, w czasie pandemii COVID-19, jak i w okresie postcovid?
- Co się zmieniło, zmienia się i zmieni w metodologii naszego poznawania świata (metodologia) zarówno w okresie poprzedzającym, w czasie pandemii COVID-19, jak i w okresie postcovid?
- Czy istnieją przesłanki przemawiające za zmianą proporcji w funkcjach NE w stronę roli opisowo-wyjaśniającej czy normatywnej?

Przesłanki modyfikacji wybranych koncepcji ekonomicznych na skutek pandemii COVID-19

- Do kogo adresujemy ten tekst? Piszemy o przedstawicielach nauk ekonomicznych – NE.
- W polskiej klasyfikacji działalności naukowej **dziedzina nauk ekonomicznych** przestała formalnie istnieć od 1 października 2018 roku.
- Nieformalnie można jednak przyjąć, że grupa dyscyplin wyróżnionych obecnie w klasyfikacji dyscyplin w dziedzinie nauk społecznych stanowi **umowną subdziedzinę nauk społecznych**, która w przybliżeniu odpowiada dawnej dziedzinie nauk ekonomicznych.
- **Quasi-subdziedzina nauk ekonomicznych** obejmuje w zaproponowanym tutaj ujęciu następujące dyscypliny: **ekonomia i finanse, nauki o zarządzaniu i jakości oraz geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna.**
- Postulat, by w realiach polskiej klasyfikacji nauki obecne dyscypliny składające się na nauki ekonomiczne stały się jedną dyscypliną pod nazwą **Nauki ekonomiczne.**

Delimitacja NE – miejsce w klasyfikacji nauk – przyszłość/teraźniejszość

Od 1 października 2018 roku – dziedzina nauk ekonomicznych przestała formalnie istnieć, nieformalnie można do niej zaliczyć trzy dyscypliny dziedziny nauk społecznych:

- **Ekonomia i finanse** – przedmiotem zainteresowania tej dyscypliny jest ludzkie zachowanie jako związek między danymi celami (wynikami) a ograniczonymi środkami (zasobami) o alternatywnych zastosowaniach; chodzi o **efektywność** alokacji rzadkich zasobów, pośród których wyróżnia także się zasoby finansowe
- **Nauki o zarządzaniu i jakości** – przedmiot badań w tej dyscyplinie zogniskowany jest na takim dobieraniu i koordynowaniu wykorzystania rzadkich zasobów, aby możliwe było osiągnięcie celów organizacji, do których należy m. in. **efektywność**; jednym z czynników decydujących o **efektywności** jest jakość, która uwarunkowana jest czynnikami fizycznymi, chemicznymi, biologicznymi itp.
- **Geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna** – przedmiot dociekań w tej dyscyplinie stanowią przestrzenne aspekty kształtowania się **efektywności** wykorzystania rzadkich zasobów

Delimitacja NE – rozważania o przyszłości

- Postulat I – szansa rozwojowa **nauk ekonomicznych** – rezygnacja ze sztywnego, skostniałego i petryfikującego przeszłe, historyczne schematy podziału na dziedziny i dyscypliny oraz towarzyszące temu wprowadzenie elementu elastyczności przy jednoczesnej dbałości o przestrzeganie tożsamości nauk ekonomicznych (**efektywność**) – elastyczność wewnętrzna
- Postulat II – delimitacja kategorii **nauk ekonomicznych** – podejście dynamiczne i elastyczne na bazie ewolucyjnych ustaleń/uzgodnień z innymi dziedzinami i dyscyplinami wiedzy, odejście od fetyszu formalnych granic, podejście sytuacyjne – elastyczność zewnętrzna dynamiczna
- Postulat III – rezygnacja ze sztywnego podejścia do granic między **naukami ekonomicznymi** a innymi fragmentami wiedzy wydzielonymi w sposób formalny lub nieformalny. Często to właśnie obszary badawcze znajdujące się na peryferiach niektórych dziedzin i dyscyplin, a jednocześnie spokrewnione z innymi dziedzinami i dyscyplinami przedmiotem zainteresowań lub metodami badawczymi są potencjalnie zarodkami przyszłych, niekonwencjonalnych, nowych obszarów poszukiwań, których eksploracja może generować postęp w nauce – elastyczność zewnętrzna statyczna

Delimitacja NE – rozważania o przyszłości

- propozycja – dyscyplina **Nauki ekonomiczne**

- Na podstawie powyższej obserwacji można zgłosić wniosek, by w realiach polskiej klasyfikacji nauki obecne dyscypliny składające się na nauki ekonomiczne stały się jedną dyscypliną pod nazwą **Nauki ekonomiczne**
- Argument – złożoność współczesnych gospodarek wymaga w badaniach ujęcia w miarę możliwości całościowego i kompleksowego, a imponderabilia klasyfikacji dyscyplin nie mają wiele wspólnego z realizmem w badaniach naukowych oraz są zwyczajnie niezrozumiałe dla przedstawicieli praktyki gospodarczej
- Rozważmy następujący hipotetyczny przykład tematu pracy naukowej (doktorskiej albo habilitacyjnej) – *Zróznicowanie przestrzenne zarządzania finansami projektów tworzenia innowacji produktowych*

Delimitacja NE – rozważania o przyszłości

DYSCYPLINA	LICZBA OSOB
archeologia	188
architektura i urbanistyka	280
astronomia	112
automatyka, elektronika i elektrotechnika	919
ekonomia i finanse	1418
filozofia	572
geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna	303
historia	1033
informatyka	219
informatyka techniczna i telekomunikacja	804
inżynieria biomedyczna	222
inżynieria chemiczna	338
inżynieria lądowa i transport	889
inżynieria materiałowa	774
inżynieria mechaniczna	1379
inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka	1088
językoznawstwo	923
literaturoznawstwo	1258
matematyka	697
nauki biologiczne	1621
nauki chemiczne	1348
nauki farmaceutyczne	540

DYSCYPLINA	LICZBA OSOB
nauki farmaceutyczne	540
nauki fizyczne	1253
nauki leśne	231
nauki medyczne	3730
nauki o bezpieczeństwie	430
nauki o komunikacji społecznej i mediach	303
nauki o kulturze fizycznej	402
nauki o kulturze i religii	536
nauki o polityce i administracji	794
nauki o sztuce	314
nauki o zarządzaniu i jakości	1302
nauki o zdrowiu	982
nauki o Ziemi i środowisku	754
nauki prawne	1211
nauki socjologiczne	476
nauki teologiczne	403
pedagogika	800
prawo kanoniczne	52
psychologia	415
rolnictwo i ogrodnictwo	831
sztuki filmowe i teatralne	185
sztuki muzyczne	892
sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki	1064
technologia żywności i żywienia	503
weterynaria	301

Delimitacja NE – rozważania o przyszłości - propozycja – dyscyplina **Nauki ekonomiczne**

- Tabela 1 – liczby osób uprawnionych do głosowania w wyborach do Rady Doskonałości Naukowej (RDN) w 2019 roku
- Znaczne rozpiętości w liczebności populacji naukowców uprawnionych do głosowania w poszczególnych dyscyplinach
- Najbardziej rażąca dysproporcja – dyscyplina **Nauki medyczne**, gdzie ponad 3700 samodzielnych pracowników nauki wybierało 3 przedstawicieli do RDN
- Nie wydaje się przy tym, aby poziom zróżnicowania problematyki badawczej w naukach medycznych był niższy aniżeli byłoby to w wypadku połączenia 3 „dyscyplin ekonomicznych” w jedną dyscyplinę pod nazwą **Nauki ekonomiczne**
- Dyscypliny **Ekonomia i finanse** (ponad 1400 głosujących) oraz **Nauki o zarządzaniu i jakości** (ponad 1300) należą do czołówki dyscyplin dysproporcjonalnie reprezentowanych w RDN

Delimitacja NE – rozważania o przyszłości

- propozycja – dyscyplina **Nauki ekonomiczne**

- W wypadku trzeciej „dyscypliny ekonomicznej” czyli Geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej liczba uprawnionych do głosowania wynosiła ponad 300 osób
- Łącznie więc liczba przedstawicieli 3 dyscyplin „ekonomicznych” uprawnionych do głosowania w wyborach do RDN wynosi ponad 3000 osób
- Tak wyodrębnione Nauki ekonomiczne byłyby drugą najliczniejszą dyscypliną
- Wydaje się, że dobrym rozwiązaniem w takiej sytuacji byłoby wprowadzenie w Konstytucji dla Nauki zasady, że poszczególne dyscypliny są reprezentowane w RDN na zasadzie proporcjonalności pomiędzy liczbą osób uprawnionych do głosowania i liczbą osób wybieranych do RDN

Dziękuję za uwagę

